

بررسی عوامل تنش‌زای شغلی در پرستاران باردار شاغل در بخش‌های داخلی - جراحی بیمارستان‌های وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی شهر تهران در سال ۱۳۷۰.

طیبه صمدپور

کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامائی زنجان

چکیده پژوهش:

این پژوهش، یک پژوهش توصیفی است که به منظور بررسی عوامل تنش‌زای شغلی در پرستاران باردار شاغل در بخش‌های داخلی - جراحی، روی ۱۲۵ پرستار فارغ‌التحصیل زن، متأهل، ۲۵-۳۷ ساله انجام شده است. نمونه‌ها شامل ۴۰ پرستار باردار در گروه مورد و ۸۵ پرستار غیرباردار در گروه شاهد، می‌باشند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای حاوی ۵۱ عامل تنش‌زای شغلی بوده است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که پرستاران باردار شاغل تحت تأثیر کلیه عوامل تنش‌زای شغلی بوده‌اند. پرستاران شاهد نیز از پرستاران باردار،

در کنار گسترش غول‌اسای علوم و فنون از پدیدهای این قرن هستند. همین قرن پراضطراب در بخش‌های زیادی از جهان یا

در قرن حاضر، پدیده تنبذکی (Stress) در ابعاد تازه‌ای در صف اول دانش پزشکی قرار گرفته است. صنعتی شدن، شهرنشینی،

مادران شاغل در طول حاملگی خود تجربه کرده‌اند و بررسی تأثیر آن بر نوع زایمان، وزن و آپگار نوزاد آنها در زمان تولد، یک پژوهش توصیفی روی ۱۰۰ مادر شاغل حامله انجام داده است.

نتایج بررسی نشان داده است که ۵۶/۲۵ درصد پرستاران حامله تحت تنیدگی شدید بوده‌اند (صفحه ۱۷-۱۱).

اهداف پژوهش:

هدف کلی:

تعیین عوامل تنش‌زای شغلی در پرستاران باردار شاغل در بخش‌های داخلی - جراحی بیمارستانهای وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی شهر تهران.

اهداف جزئی:

۱- تعیین عوامل تنش‌زای شغلی در پرستاران باردار شاغل در بخش‌های داخلی - جراحی

۲- تعیین عوامل تنش‌زای شغلی پرستاران متأهل غیرباردار شاغل در بخش‌های داخلی - جراحی.

روش پژوهش:

نوع پژوهش:

پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی (Descriptive study) است که از

بسی تفاوتی آشکار نسبت به ایمان و خداجویی که یکی از عمده‌ترین سلاحهای انسان در مقابله با تنیدگی است، همراه شده است (سجادی، ۱۳۶۸، صفحه ۲-۱).

دنیای سرمایه‌داری و پیشرفتهای تکنولوژیک، به دلیل نیازهای مادی و روانی جدید، زنان را نیز وارد فعالیت‌های اجتماعی و شغلی وسیعی نموده و آنان را دچار تنش‌های گسترده‌ای کرده است که ناسازگار با ساختار جسمی و روحی زنان می‌باشد. مطالعات نشان داده است که آسیب اصلی حرفه در اکثر زنان شاغل، تنیدگی است (راندولف (Randolph)، ۱۹۸۴، صفحه ۶۲۵-۶۲۲) و پرستاری از جمله مشاغل تنش‌زا می‌باشد (روپر (Roper) و همکاران، ۱۹۸۵، صفحه ۶). اکثر پرستاران شاغل در بیمارستانها در سنین باروری هستند و هنگامی که باردار می‌شوند هم به دلیل پرستار بودن و هم به دلیل باردار بودن تحت تنیدگی مضاعف خواهند بود. تنیدگی در اثر یک رشته عوامل تنش‌زا بوجود می‌آید.

مروری بر مطالعات انجام‌شده:

زنان باردار شاغل در بیمارستانهای پاریس، در پژوهش استرین و کامینسکی (Estryn & Kaminski) (۱۹۸۷)، میزان زایمان قبل از موعد بیشتری نسبت به همه زنان پاریس داشته‌اند (صفحه ۶۳۱-۶۲۵). نیکروش (۱۳۶۳) جهت تعیین میزان تنیدگی که

طریق انتخاب دو گروه مورد و شاهد انجام شده است.

نمونه پژوهش:

تعداد کل نمونه‌های مورد پژوهش ۱۲۵ واحد بوده‌اند که شامل ۴۰ نفر پرستار باردار و ۸۵ نفر پرستار متأهل غیربارداری شدند که به روش نمونه‌گیری غیر تصادفی مبتنی بر هدف (Purposive sampling) انتخاب شده‌اند. پرستاران متأهل غیرباردار، گروه شاهد بودند که جهت کنترل نمونه‌گیری انتخاب گردیدند.

مشخصات واحدهای مورد پژوهش:

کلیه واحدهای مورد پژوهش پرستار، زن، متأهل، ۲۵-۳۷ ساله بوده و دارای مدرک لیسانس یا فوق‌دیپلم بوده‌اند و در دو شیفت صبح و عصر به صورت ثابت و در گردش بخش‌های داخلی - جراحی بیمارستانهای مورد نظر مشغول به کار بوده‌اند و سابقه حداقل ۶ ماه کار در بخش‌های داخلی - جراحی را داشته‌اند و پرستاران باردار از ۳ تا ۹ ماهه حامله بوده‌اند.

محیط پژوهش:

این پژوهش در بخش‌های داخلی - جراحی کلیه بیمارستانهای تحت پوشش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی شهر تهران انجام شده است.

روش گردآوری داده‌ها:

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش، پرسشنامه بوده که از ۵۱ وضعیت تنش‌زا تشکیل شده است. این پرسشنامه با استفاده از پرسشنامه استاندارد گری‌تافت و آندرسون (Gray-Toft & Anderson)، (۱۹۸۱)، که ابزاری برای تعیین عوامل تنش‌زای شغلی پرستاران است، تهیه شده است. به این پرسشنامه، با استفاده از مطالعات و تحقیقات انجام‌شده در این حوزه، مواردی به عنوان عوامل تنش‌زای شغلی پرستاران باردار و نیز عوامل تنش‌زای شغلی محیط‌های بیمارستانی کشور اضافه شده است. پرسشنامه نهایی دارای دو بخش بوده است که بخش اول شامل اطلاعات دموگرافیک و یک رشته سئوال‌ات باز و بخش دوم حاوی ۵۱ وضعیت تنش‌زای حاصله از محیط‌های روانی، اجتماعی و فیزیکی شغلی می‌باشد که پرستاران می‌بایستی میزان ناراحت‌شدن خود را (در صورتی که با این عوامل مواجه بوده‌اند)، با گذاشتن علامت ضربدر در یکی از ۴ خانه کم، تا حدودی زیاد، خیلی زیاد مشخص می‌نمودند. عوامل تنش‌زای شغلی به ۷ عامل تنش‌زا مطابق پرسشنامه اصلی تقسیم شده بود.

نتایج یافته‌ها:

تخصیلات ، سمت و شیفت کاری ، نو بخش ، تعداد فرزند ، نیاز مادی خانواده وجود مشکل مالی ، اشتغال به کار در محل دیگر ، روی میزان تنش ناشی از کل عوامل تنش‌زای شغلی در پرستاران باردار ، شاهد اثری ندارد و متغیرهایی شامل : ما بارداری ، دفعات بارداری ، وجود مشکلات جسمی و روحی در دوران بارداری ، تأثیر بارداری روی کار ، در تنش ناشی از کل عوامل تنش‌زای شغلی در پرستاران باردار اثری ندارد . همچنین نتایج پژوهش نشان‌دهنده آن است که عوامل III با V ناشی از محیط روانی و اجتماعی شغلی و عوامل II با VII حاصله از محیط فیزیکی و روانی کار بر هم تأثیر گذاشته و باعث تشدید اثرات عوامل تنش‌زای شغلی در دو گروه پرستاران باردار و شاهد شده است و نهایتاً عواملی مانند عدم حمایت مسئولین و سرپرستاران از پرستار باردار و عدم توجه به وضعیت وی و مشقت و سختی کار از نظر تعداد زیادی از پرستاران باردار و شاهد به عنوان عوامل تنش‌زای شغلی (غیر از عوامل ۷ گانه پرسشنامه) ، ذکر شده است .

بحث و بررسی یافته‌ها:

یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که عوامل تنش‌زایی شامل : مسائل و مشکلات در ارتباط با پزشکان ، کمبود حمایت بین فردی (کارکنان) و مسائل و مشکلات در ارتباط با

جهت تحقق اهداف پژوهش و جواب به سئوالات آن یافته‌ها در ۳۴ جدول و ۵ نمودار تنظیم شده است . نتایج حاصل در ارتباط با اهداف پژوهش بیانگر آن است که عوامل تنش‌زای شغلی حاصله از محیط روانی ، اجتماعی ، فیزیکی کار ، شامل : درد ، رنج و مرگ بیمار (عامل I) ، مسائل و مشکلات در ارتباط با پزشکان (عامل II) ، عدم آمادگی و مهارت کافی در برآورده کردن نیاز بیمار و مراقبت از وی (عامل III) ، کمبود حمایت بین فردی (کارکنان) ، (عامل IV) و مسائل و مشکلات در ارتباط با همکاران پرستار ، سرپرستار و سوپروایزر (عامل V) کار اضافه و زیاد و نامناسب بودن محیط کار (عامل VI) ، عوامل نگران‌کننده و نامطمئن‌درمانی (عامل VII) و کل عوامل تنش‌زای شغلی در پرستاران باردار و شاغل تنش ایجاد نموده است . ولی عوامل تنش‌زای II, IV, V که ناشی از محیط اجتماعی و روانی کار هستند ، در پرستاران باردار و شاهد به یک میزان تنش ایجاد نموده است . در حالیکه عوامل تنش‌زای I, III, VI, VII ناشی از محیط روانی و فیزیکی کار و همچنین کل عوامل تنش‌زای شغلی در پرستاران باردار ، تنش کمتری نسبت به پرستاران شاهد ایجاد نموده است .

نمودار (۱-۱۵) و (۱-۱۷)

از طرفی یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که متغیرهایی مانند : سن ، سابقه کار ، میزان

مراقبت از وی، کار اضافه و زیاد و نامناسب بودن محیط کار، عوامل نگران‌کننده و نامطمئن درمانی و کل عوامل تنش‌زای شغلی که مربوط به محیط‌های روانی و فیزیکی شغلی می‌باشند در پرستاران باردار نسبت به پرستاران شاهد تنش کمتری ایجاد نموده است و دلیل آن شاید این باشد که کارکنان دیگر، رعایت حال پرستاران باردار را نموده، لذا از ارتباط آنان با بیماران در حال مرگ، بیماران دچار مشکلات حادتر و بیشتر و انجام کارهای دردآور و زیاد و سنگین، جلوگیری می‌کنند و تعداد بیماران کمتر و فرصت استراحت بیشتری را در بخش به آنان می‌دهند. و همچنین افزایش منابع تطابقی ناشی از بارداری و احساس مادرشدن در پرستاران باردار باعث شده است که آنان بهتر از سایر پرستاران با این عوامل تنش‌زا سازش پیدا کنند.

همکاران پرستار، سرپرستار و سوپروایزر، ناشی از محیط اجتماعی و روانی شغلی در پرستاران باردار و شاهد به یک نسبت تنش ایجاد نموده است. و به نظر پژوهشگر اثر تنش‌زایی این عوامل در پرستاران باردار شاید در ارتباط با تغییرات روانی آنان در دوران بارداری باشد. زیرا در دوران بارداری، زنان نسبت به مسائل اطراف توجه بیشتری نموده و نسبت به برخوردها حساس‌تر می‌شوند. چنانچه سویت (Sweet) (۱۹۸۸) می‌نویسد: در دوران بارداری زنان عاطفی‌تر شده و خیلی زود ناراحت می‌شوند (صفحه ۹۴-۹۳).

نمودار (۱-۲۰) و نمودار (۱-۱۲)

نتایج بدست‌آمده از پژوهش همچنین نشان‌دهنده آن است که عوامل تنش‌زایی مثل: درد، رنج و مرگ بیماران، عدم آمادگی و مهارت کافی در برآورده کردن نیاز بیمار و

میزان تنش	پرستاران باردار		پرستاران شاهد		گروه
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
کم	۰	%	۱	۱/۲	۱
تاحدودی	۲۳	۵۷/۵	۲۲	۲۵/۹	۴۵
زیاد	۱۶	۴۰/۰	۵۱	۶۰/۰	۶۷
خیلی زیاد	۱	۲/۵	۱۱	۱۲/۹	۱۲
جمع	۴۰	۱۰۰	۸۵	۱۰۰	۱۲۵

جدول شماره ۲۲- توزیع فراوانی پرستاران باردار و شاهد مورد پژوهش بر حسب میزان تنش

ناشی از کل عوامل تنش‌زای شغلی به منظور بررسی وجود همبستگی بین میزان تنش ناشی از "کل عوامل تنش‌زای شغلی" در دو گروه پرستاران باردار و شاهد از آزمون کای اسکوئر استفاده گردید. نتیجه این آزمون نشانگر آن است که بین باردار بودن و میزان تنش ناشی از کل عوامل تنش‌زای شغلی ارتباط معنی‌دار وجود دارد. در نتیجه "کل عوامل تنش‌زای شغلی" در پرستاران باردار تنش کمتری نسبت به پرستاران متأهل غیرباردار ایجاد نموده است و شدت همبستگی زیر بدست آمد.

$$X^2 = 11/96, P < 0/005, R = 0/18$$

$$df = 2$$

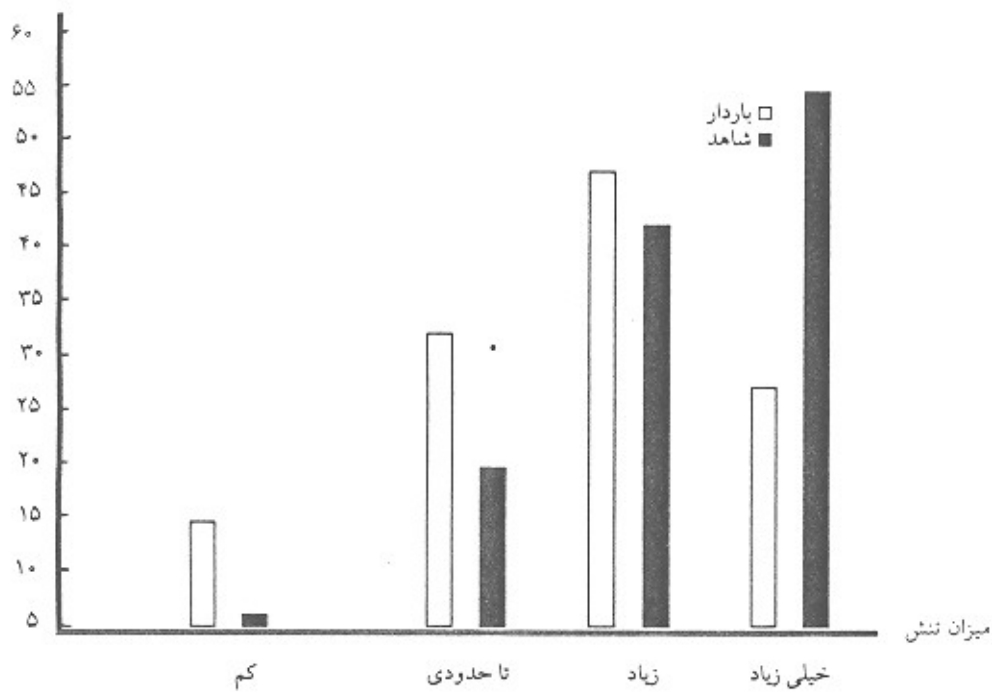
منابع فارسی:

بیرشک، بهروز. "طلاق و جدایی، رویداد و استرسی بر خانواده". خلاصه مقالات سمپوزیوم استرس. تهران: انتشارات شرکت پخش فردوس، اسفند ۱۳۶۸، صفحه ۲۱-۲۰.
یادآور نیکروش، منصوره. "تعیین میزان تنیدگی که مادران باردار شاغل در طول حاملگی خود تجربه کرده‌اند و بررسی تأثیر آن بر نوع زایمان، آپگار و وزن نوزاد آنها در زمان تولد در بیمارستانهای تهران، جهت اخذ درجه فوق‌لیسانس از دانشکده پرستاری - مامایی دانشگاه علوم پزشکی ایران، دی ۱۳۶۳.

REFERENCES;

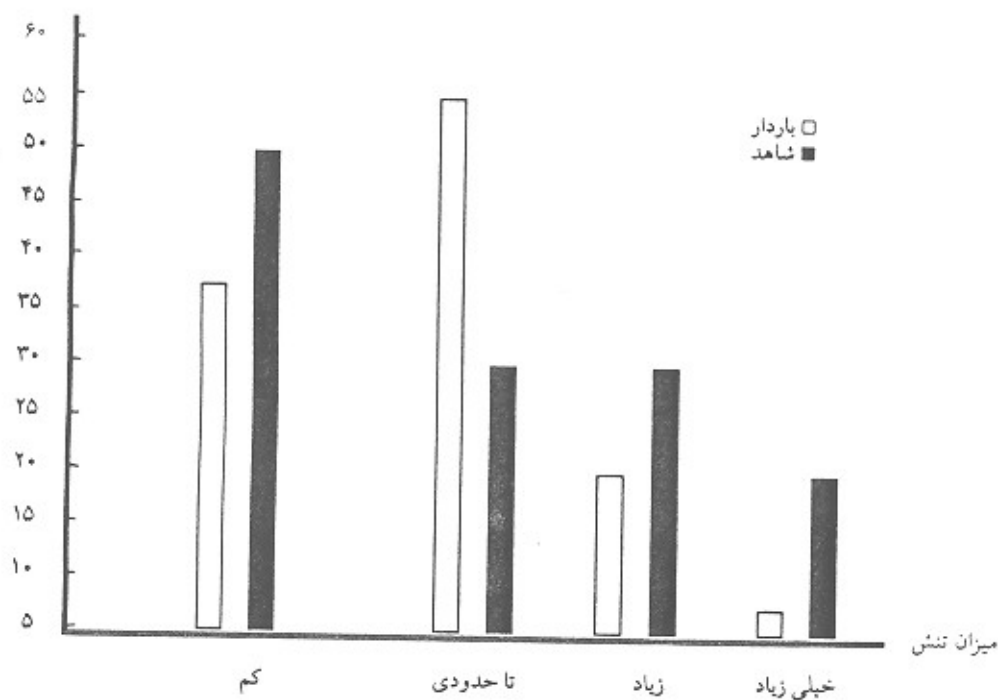
- Gray-Toft.Pamela & Anderson , James G."The Nursing stress scale:Development of an Instrument". Journal of Behavioral Assessment . Vol.3,No.1,1981.PP:11-23.
Haw,W.A."Women , Work and Stress:A Review and Agenda for the future". Journal of Health and social Behaviour.
Vol . 23, 1982.PP:132-144.

درصد پرستاران

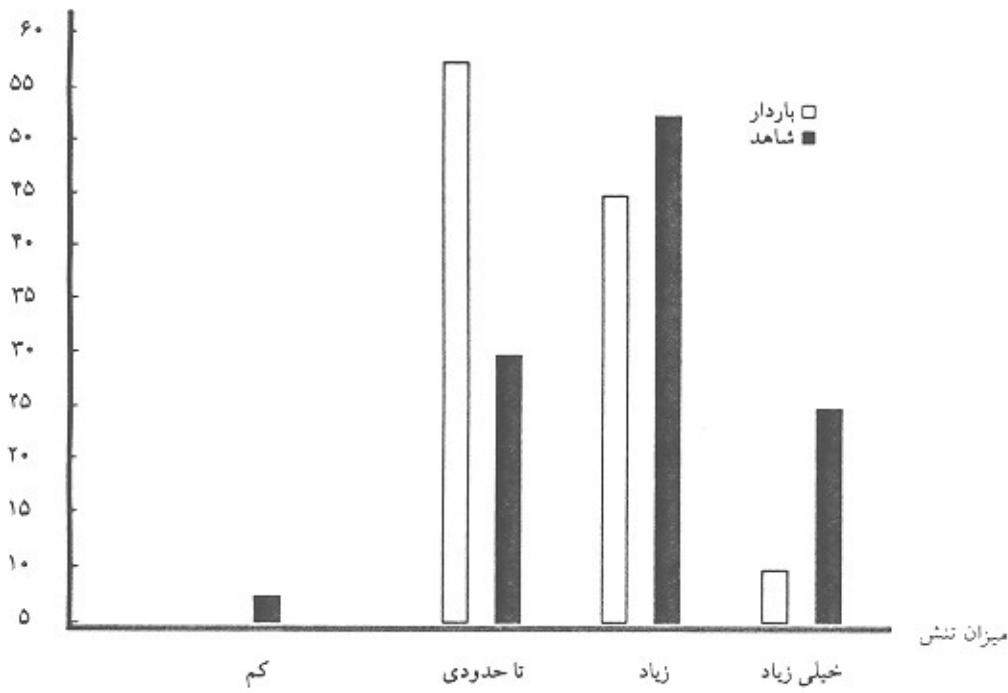
نمودار (۱۵-۱) توزیع فراوانی نسبی پرستاران باردار و شاهد مورد پژوهش بر حسب میزان تنش ناشی از عامل لادرد، رنج و مرگ بیمار.

درصد پرستاران

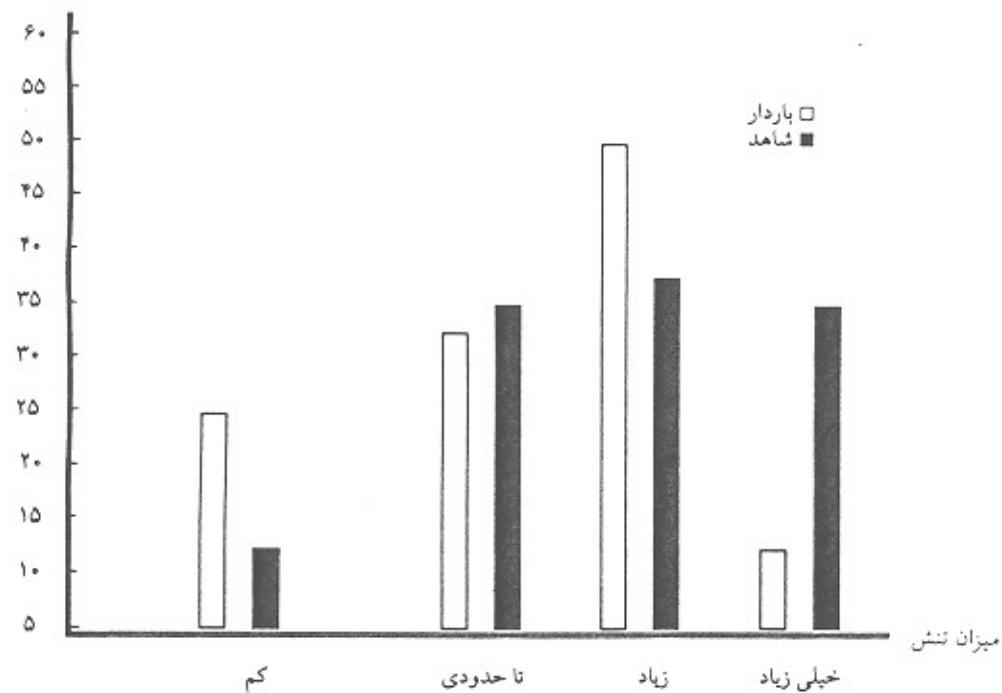
نمودار (۱۷-۱) توزیع فراوانی نسبی پرستاران باردار و شاهد مورد پژوهش بر حسب عامل (عدم آمادگی و مهارت کافی در برآورده کردن نیاز بیمار و مراقبت از وی).

درصد پرستاران

نمودار (۱-۲۰) توزیع فراوانی نسبی پرستاران باردار و شاهد مورد پژوهش برحسب میزان تنش ناشی از عامل VII (کار اضافه و زیاد و نامناسب بودن محیط کار)

درصد پرستاران

نمودار (۱-۲۱) توزیع فراوانی نسبی پرستاران باردار و شاهد مورد پژوهش بر حسب میزان تنش ناشی از عامل VII (عوامل نگران‌کننده و نامطمئن درمانی).